

Das Nest des anderen Paares fand ich am 4. März 1928 mit 6 Eiern belegt, 20 m hoch, auf einer Buche. Es war mit Wildschweinborsten gefüttert. Ich entnahm die Eier für meine Sammlung und fand am 2. April im Neste wieder 6 Eier, die stark bebrütet waren. Auch diese Eier wanderten in meine Sammlung

und das Weibchen legte zum dritten Male, diesmal jedoch etwa 1 km entfernt vom Standort des früheren Nestes. Die Jungen wurden ungestört grossgezogen. 1929 kam das Paar nicht zum Brüten, obzwar es ständig in der Nähe des Nestes zu beobachten war und keine Störung erfuhr.

AZ OXYURA LEUCOCEPHALA (SCOP.) ERDÉLYBEN

Írta: DOBAY LÁSZLÓ

NEM csupán az ornitológust, de igen sok esetben a vadászt is különösebben érdeklik a madárvilágnak azok az alakjai, melyeknek előfordulása nem mindennapos, s melyeknek gyér és szórványos föllépése a hőmérsékleti viszonyok szélsőségeihez, vagy azokhoz az izoláltan beálló elemi csapásokhoz fűződik, melyek a természet harmónikus lepergő rendjét kisebb-nagyobb területeken s változó méreteken meg szokták zavarni. Ilyenek az árvizek, hosszabbantartó erős viharok, szokatlanul nagy hóesések, mindent felperzselő tikkasztó forróság és lokálisan jelentkező állati dögvészek. Ezek az emberiség szempontjából mind igen szomorú jelenségek, de az ornitológust és a vadászt csaknem minden esetben többé-kevésbé érdekes meglepetések elé állítják. Vagy nem meglepetés számba megy-e, mikor Csík megyében az Olt, helyenként elposványosodott folyása mellett seregestől jelenik meg a *Platalea leucorodia* és *Pelecanus crispus*, Kis-Küküllő megyében a *Plegadis falcinellus*, *Larus fuscus*, a *Rissa tridactyla*, a Sztrigy völgyében a *Phalacrocorax pygmaeus*, mezősi tavakon a *Cygnus olor* . . . ? Még az *Ardeola ralloides* megjelenése is bizonyos izgalmat kelt vadászaink között, egyfelől, mert ritka, másfelől mert »kócsag« ez is.

Az *Oxyura leucocephala* nem tartozik szorosán az elvétve jelentkező madaraknak eme csoportjába s ha mégis az elmondottak kapcsán említem, teszem azért, mert három esetben a Kis-Küküllő folyó tavaszi áradásának alkalmával találkoztam vele. Kis-Küküllő megyében, Mikefalva község határában nevezett folyó medre egy nagy félkör alakú ivet ír le, egy buja rétséget zárva körül, mely közepe felé fokozatosan mélyül. Nagyobb áradásoknál a kilépő folyó ezt a rétséget elönti úgy, hogy csupán a füzekkel benőtt folyópart járható. Ez a periódikus vízterület éppen a tavaszi vonulás idején nagy tömegekben és sokfajú madárnak nyújt alkalmas találkozó helyet. Nem lesz talán érdektelen ezt a társaságot nagyjában ismertetni: *Anas platyrhynchos*, *penelope*, *querquedula*, *crecca*, *Spatula clypeata*, *Nyroca fuligula*, *ferina*, *nyroca*, ritkábban *Anas strepera*, *acuta*, *Bucephala clangula* és egy esetben a *Netta rufina*. Kevés *Mergus merganser*, sok *Mergus albellus*, egy-egy *Podiceps griseigena*. A széleken és tocsogós helyeken *Ardea cinerea* és *purpurea*, *Tringa erythropus*, *totanus*, *ochropus* és sok *glareola*, *Philomachus pugnax* 50-es csoportokban, néha *Charadrius apricarius* egész felhőkben, egy-néhány *Calidris ferruginea*. A kiöntés felett *Milvus migrans*, egy-egy *Larus ridibundus*, s ha az áradás későn köszönt be, sok *Chlidonias nigra*, s 1—1 *leucoptera*.

1903 március hó végén a hirtelen olvadás következtében keletkezett jégtorlódások helyi kiöntéseket okoztak, melyek az útban lévő madarak nagy tömegei-

től tarkállottak. Április 3-án az elöntött mikesfalvi rét egyik öblében cigányrécék társaságában, egészen távol a tömegtől, három kacsaszerű madarat vettem észre, melyek oly mélyen úsztak a vízben, hogy már a felszín legkisebb hullámzásában is elvesztek. Mindaddig, amíg az erős napsütésben folytonos csillogásban volt a víztükör fodrozata, a madarakat felismerni lehetetlen volt, mihelyt azonban felhő került a nap elé rögtön elöttem állott három *Oxyura leucocephala*, két hím és egy tojó. Másnap csendes borús idő lévén, bőséges alkalmam nyílt megfigyelésükre. Kilenc *Nyroca nyroca*, egy pár *Mergus albellus* s egy *Podiceps griseigena* képezték társaságukat. Szorosan egymás mellett ültek a vizen, mélyen alámerült testtel, mint a *Podicepsek*, csupán rövid nyakuk, butykos fejük s körülbelül 60 fokban felfelé tartott, részben szétnyitott farkuk látszott ki a vízből. Meglehetősen úntottan viselkedtek, míg a *Nyroca*k és *albellusok* vígan úszkáltak, szorgalmasan bukdácsoltak és görgöcséltek, addig ezek egy és ugyanazon helyen legfeljebb frontjukat változtatták s néhányszor pillanatra lebuktak a víz alá. Míg egyikük a víz alatt volt, a másik kettő idegesen mozgott ide-oda. A többi vízi madárság nem érdekelte őket nagyon, mindössze a tőkésrécék elől tértek ki. Dél előtt 11 óra tájban lassan kiúsztak a partszéli növényzet közé s ott szedegettek a víz felszínéről s a fűszálakról.

Véletlenül tanuja voltam annak, hogy viselkedik a vízi madárság a különféle ragadozó madarak megjelenésekor. Dél előtt 10 óra tájban egy *Milvus migrans* jelent meg a kiöntés felett. Mindössze néhány bőjti réce kapott szárnyra, s talán az is más okból, a többiek ülő helyükben félrefordított fejjel nézték, minden látható izgalom nélkül. Mikor azonban déltájban a falun keresztül egy hamvas varjúktól kergetett héja közeledett, az egész tó képe egyszerre megváltozott. A nagy récék lármás hápogással keltek fel; a parti szalonkásnépség menekült, ki a merre gondolta, tömegesen vagy egyesével. A bőjti rucák hangos »rek«-egéssel egy zárt tömegbe úsztak össze, s szárnyaikkal eszeveszetten paskolni kezdték a vizet, a három *leucocephala* mélyebb vízre úszott s ott nyomtalanul eltűnt. Lebukásukat megelőzőleg igen sajátos hangot adtak, melyet leghívebben »huu-rugru-u« szavakkal adhatok vissza. Másféle hangját nem hallottam, röptében nem láttam. Aznap többé nem kerültek szem elé. Hogy mennyire csendes és békés állatok, semmisen bizonyítja jobban, mint az, hogy azalatt a 4 és 1/2 óra alatt, melyet eltűnésükig megfigyelésükre fordítottam, legfeljebb egy 60 m² területű vízrészben mozogtak ide-oda. Három napig tartózkodtak itt; április 6-án az érezhető apadással, valószínűleg nyugatra vonultak tovább, a Mezőség irányában.

*

1908 április 23-án néhány napra a mezőségi tavak meglátogatására szántam rá magam, azzal a céllal, hogy a barkós cinkét költőterületein megfigyelhessem. Erre a biztatást éppen néhai mesterünktől, Herman Ottótól kaptam, ki biztosított róla, hogy a barkós cinke megfigyelésére klasszikusabb helyet, mint a »Mezőség« keresve sem fogok találni. Forduljak csak a tulajdonoshoz, ő a kérésemet, ha ugyan erre sor kerülne, ajánlani fogja. Hogyan és miért, ma sem tudom, a kért engedély soha sem érkezett meg. Nem maradt hát egyéb hátra, mint csupán egy jó messzelátóval felfegyverkezve, vándorlegény módjára vágni neki a Mezőségnek.

Első hosszabb pihenőm a mezőtóháti tó partjain volt. Ez a tó tulajdonképen a völgyben lefelé haladó vizek felgyülemeléséből keletkezett, s ma már nem is bír egy tó tulajdonképeni jellegével. Valamikor a korábbi időkben ideális hely lehetett, ma már a nád, különösen pedig a káka annyira benötte, hogy nyílt tükör rajta alig akad. A község lakói, nevezetesen a cigányok, tisztán gyékényfonásból

élnék, nem csoda hát, ha minden le volt tarolva, sehol a tavalyi vegetációnak híre sem volt. Az éppen megérkezett Acrocephalusok tömegesen hancuroztak a 2—3 arasznyi új nádban, amely a meleg iszapból felsarjadt. Itt hát nem volt mit keresnem! Segítőtársra akadtam azonban egy pár cigánylegényben, akik elmondották ugyan, hogy a kérdezett madarakat nem ismerik, de megígérték, hogy majd ha szárcsa meg kacsatojást szedni felmennek a bozsori és sályi tavakra, majd utána néznek, s értesítenek. A cikudi tavakat féleven át a marha legeli, ott ugyan nincs mit keresni!

Soron volt a mezőzáhi nagy tó, mely déli csücskével közvetlenül a falu északi szélére támaszkodik s gyengén keletnek dülve dél—északi irányban halad. Legnagyobb szélessége 1 km, s hossza kb. 5 km addig a pontig, melyen a marosludas—besztercei vasút áthaladó töltése elválasztja a bozsori tótól. Nagy, nyílt víztükör az egész, szélein csak imitt-amott egy-egy kisebb nádas rész, melyet, uradalmi birtok lévén, érintetlenül hagytak. A tó valósággal nyüzsög a sok vízi madártól, rengeteg hóda és a legközönségesebb kacsafélék egész tömege, folyton le- és felbukdácsozó vöcsökökkel tarkálva, a partokon gémekek állanak őrt, a tó fölött vörös és fekete kányák keringenek, a vasúti töltés lábánál elhúzódó nádcsíokban pedig a nádírigó rikácsolja világgá, hogy szerencsésen megjöhetett... Apróra átvizsgálom az egész környéket, sehol érdekesebb ritkaság! Mindössze néhány megkésített Nyroca fuligula s köztük egyetlen marila gácsér. A tó felső része, az áthaladó vasúti töltésen felül, nagyon el van nádasodva, víztükör kevés. E helyen nagyon sok a gém, kivált a purpurea; amint később hallottam, volt is itt ez évben egy 30—35 fészekből álló telepe néhány cinereával tarkálva.

A csatlakozó bozsori tó igen szép, ovális víztükör, mély vízzel, keleti partjai mentén gyér nádszegővel, északi sarkában szép címeres nádassal, melyből unostalan Circusok kelnek szárnyra. Sok benne a csuka és compó, de annál kevesebb rajta a madár. Végigvizsgálom az egész tükört s megszámlálom rajta négy Nyroca fuligulát s a szélek mentén 23 darab halászó vöcsököt, valamennyi griseigena. Egy nagyon közel bukik fel előttem, de nem vesz észre, eltakar a két lépésnyi széles gyér nád. Talán közelebb is fog jönni! Amint kíváncsian várok, hirtelen jövő szárnyfüttyülésre leszek figyelmes s rá rögtön hét kacsza vágódik elibém a víztükörré, 30—35 lépésnyi távolra, öt Nyroca és két Oxyura. Egy győz nyörű gácsér s egy tojó. Annyira közel vannak, hogy a kacsza fehér pofacsíkja jól kivehető. Negyedóráig forognak csaknem helyben, míg egy felém jövő örlető ember hangos füttyülésével el nem zavarja őket.

Ez az egyetlen eset, melyben repülését láthattam. Teste meglehetősen tömzsi, farka viszonylag hosszú, s szárnyai rövidek, némileg lekerekítettek. Szárnyaival gyorsan csapkod s így röpte nagyon hasonlatos a Podiceps cristatus röpüléséhez. Míg a Nyrocák zajtalanul s egyenesen emelkedtek fel a víztükörről, a két Oxyura, akárcsak a Fulicák, 20—25 lépés hosszban lábaikkal paskolták a víztükört, míg nagyon hegyes szög alatt fel tudtak emelkedni. Végeredményben akár a repülő madarat idézem újból magam elé, akár a vizen ülő mozgását és viselkedését nézem, az a benyomásom, hogy aránytalanul több benne ami a Podicepsekre emlékeztet, mint a kacsákra. Ezt a párt még a következő napon is láttam ugyancsak Nyrocák társaságában.

A bozsori tó partján lakó pályaőrnek a madarakat megmutattam, s megkértem, küldjön értesítést felőlük, ha még május közepén túl is látná őket. Május 30-ai kelettel arról értesített, hogy május 25-ig, ha nem is mindennap, de igen gyakran látta őket, azóta azonban csak a fehérfejűt látja a bűvárok között, a társát a ludasi vadászok bizonyosan meglőtték. Június 18-ai kelettel újra értesítést

kaptam tőle, hogy a tóháti gyékényes cigányok június 15-én a mezősályi tavakon voltak, hogy megnézzék bérleteiket s hogy halásszanak, s aközben 72 drb tojást találtak, s rendelkezésem szerint nála hagyták, hogy juttassa hozzám. A küldeményt átvettem. Minden oologus kell hogy érezze azt a kíváncsiságot, mellyel kicsomagoltam. Volt benne *Acrocephalus arundinaceus*, *palustris*, *Locustella naevia*, *Emberiza schoeniclus*, *Gallinula chloropus*, *Rallus aquaticus*, *Fulica atra*, *Circus aeruginosus*, *Ixobrychus minutus*, *Podiceps ruficollis* és legalul hat meglehetősen nagy és gömbölyded, kékesbe játszó fehér tojás, feltűnő érdes héjjal, mintha kvarchomokba hempergették volna. Micsoda meglepetés volt számomra! Egy pusztá véletlen kezemre játszottá az első hazai *Oxyura* fészekaljat gyűjteményem részére.

1908. VI. 3

A tojás méretei:

68·2 ^{m/m}	67·8 ^{m/m}	67·5 ^{m/m}	67·8 ^{m/m}	67·6 ^{m/m}	67·0 ^{m/m}
50·7	50·6	50·2	51·0	50·0	49·6
10·56 gr	10·11 gr	10·41 gr	10·23 gr	10·77 gr	10·26 gr

Sajnos, a fészek elhelyezésére vonatkozólag semmi közelebbi adatot nem tudhattam meg, csupán annyit, hogy június 13-én kaka között találták a mezősályii tavakon. Gyűjteményem többi fészekaljai a Volgádeltából, Lenkoránból, Misso-lunghiból és Kis-Ázsiából, Smyrna környékéről valók. Sajnos, azon évben nem telt szabad időből, hogy a többi csatlakozó tavat is meglátogathassam, s így a méhesi és bálói, más irányban pedig a mezősályii apró tavak meglátogatása végérvényesen elmaradt.

1910-ben Szekeres János mezőmadarasi földbirtokostól meghívást kaptunk egy vízi vadászatra a mezőmadarasi nagy tavon. A tó maga gyönyörű nagy víztükör, csak szélein van némi nádkoszorú, alsó részén megfeneklett apró úszó szigetecskékkal, melyeken 3—4 m magas címeres nád nő.

A nagy forróság miatt alig volt látható élet a tavon, a széleken Fulicák s különféle Porzanák, két *Chlidonias*, három-négy *Podiceps cristatus*, egy *Ardeola ralloides* s a tó felett két ízben egy-egy *Pandion*. Csak későre akadunk rá a tó felső, elnádásodott csücskében, amely már Mezörücs községhez tartozik, a kacsák egész tömegére, különösen bőjtis és csörgőrece volt sok, vegyesen, míg a Nyrocák sokkal inkább különváltak, s soha sem emelkedtek olyan magasra, mint a többiek. E helyen láttunk a tavon három egyforma sötétszínű kacsát, nagyon felálló farkakkal, s koronként meg-megvillanó világos pofákkal, melyeket a szem alatt egy sötét csík szel át.

Oxyurák voltak, még pedig fiatalok. A nagy távolság miatt nem árthattunk nekik, később behúzódtak a ligetes nádba s ott is maradtak. Tekintettel, hogy ez szeptember 23-án volt, joggal tehető fel, hogy azok itt kikelt fiatalok voltak, mert a túlmeleg idő miatt a kacsafélék lokális mozgolódása, csatangolása még meg sem kezdődött.

1912 augusztusában minden fáradozásunk, hogy ugyanezen tónál újból találkozzunk velük, meddő maradt. 1914. év áprilisában a héderfái legelő Kis-Küküllő megyében víz alá került, s ez a kiöntés folyton szűkülő határok között, csaknem június első napjaiig megmaradt. Amikor a vízi madarak felvonulása nagyjában már lezajlott, a költésre visszamaradt tőkés-, bőjtis és néhány kanalasrece között öt darab *Oxyura* jelentkezett. Hogy pontosan mikor érkeztek, nem tudhattam meg, mert magam is csak többszöri nógastára mentem ki, másrészt a héderfáihoz hasonló, de jóval nagyobb méretű kiöntés volt a bonyhai erdő alatt s egy másik, valamivel fennebb Oláhszentlászló és Oláhsolyos községek határában. Közelsé-

gük miatt igen valószínű, hogy mindhárom kiöntést egyformán látogatták. Tény, hogy április 29-én öt Oxyurát láttam, melyből három hím és két tojó volt. A nagy kiterjedésű vízterületen, amely a legcsekélyebb fedezetet sem nyujthatta, eredménytelennek tartottunk már eleve minden elejtésükre irányuló törekvést. A májusi meleg napokkal felsarjadt növényzet a tavat egy nagy pocsogóvá változtatta, s mintha fátyolt borított volna rá, féltékenyen rejtett el minden életet a kutató szem elől. Ezeknek további sorsáról nem tudok semmit.

Az 1914-el ránk szakadt szomorú idővel a megfigyelések folytonosságában egy nagy hézag támad. Tíz éven át nem találkozom a fehérfejű kacsával sehol. 1925. év tavaszán, április 10-én, ugyancsak a mikefalvi rét kiöntésén ismét jelentkezik két darab, újból cigánykacsák társaságában. Pár nap múlva azonban a kiöntéssel együtt eltűnnek.

A felsoroltakon kívül volna még egy kétes adatom, mely madarunk további előfordulását támogatná. 1908 tavaszán, Huszár Názán Dénes vasúti pályaór a vonala menti széles anyagárokából felszálló kacsatömegből kilő egy gácsért, melynek fehér feje és kék orra volt. A szárnyalt madarat töltény hiányában nem tudja megkeríteni, töltények után megy, de mire visszatér, a madarat többé nem találja sehol. Ez adatot kénytelen vagyok elejteni, mert minden valószínűség szerint egy penelope-gácsérről volt szó. A fej barnás-sárgásfehér színét könnyen láthatta az illető némi távoból fehérnek, csőre meg ennek is kék. Tekintettel arra, hogy nagy csapatból lőtte ki, ez is abbeli feltevésemet igazolja, hogy csak fütyülő récéről van szó.

*

Ha az elmondottakat összegezem, eredményként adódik, hogy 35 év alatt öt esetben észleltem abszolút bizonyossággal, ezenkívül van felőle egy kétes adatom, s egy hatos fészekaljam, melynek hovátartozandósága minden kétséget kizár. Ha ráadásul még megemlítem azt is, hogy ezalatt az idő alatt sem fáradságot, sem időt, sem költséget nem kíméltem, hogy madarunkat minél több alkalommal figyelhessem meg, úgy az elért eredményt nagyon gyengének kell tekintsem, jól lehet éppen azokon a területeken figyeltem és kerestem, melyen évenként átvonulni szokott, s melyet a szakirodalom, mint egyik leglátogatottabb költőterületét említi ma is.

Ha az irodalomban előforduló erdélyi adatokat mérlegelem, kínos dilemma elé kerülök. Vagy fedik ezek az adatok az akkori tényállást, s így a jelenlegi állapot nagy visszaesést mutat, vagy a status quo maradt a régi, de akkor a korábbi feljegyzések túlhajtottak. A régi erdélyi ornithológusok Bielz, Stetter, Knöpfler, Csató és a két Buda valamennyien ismerték a fehérfejű kacsát, s meg is volt gyűjteményeikben, de valamennyien úgy kezelték, mint ritkaságot. Zeyk, ki adatait illetőleg a legmegbízhatóbb, s ki egy kétes adatot soha sem felejt el, mint ilyent hangsúlyozni, csapatostúl látta, később Herman Ottó a Mezőség tavain gyakorinak találja, dr. Madarász Gyula meg a cikudi tavakról egyenesen igen közönségesnek jelzi. Chernel óvatosabban kezeli a kérdést s több előfordulását felsorolva megállapítja, hogy a velencei tavon is előjön, sőt költését is megfigyelték.

Ha ezt a látszólagos számbeli visszaesést területi változásokkal igyekszem megindokolni, nem találok rá semmi elfogadható támpontot. Ma is minden úgy van, mint a Zeyk idejében, a tavak kiterjedtebbek akkor sem lehettek, a községek, falvak, tanyák ma is körülbelől ugyanazok. Igaz, hogy ezek abban az időben vadvizek voltak s legfeljebb vadászok vetődtek ide néha, kivált télen. Újabb időben nagy eredménnyel lett benépesítve nemes halfajokkal, 1918-ban a

mezőségi parasztság azonban átvágta a mezőzáhi tó záró töltését s vizét leengedte; szemtanuk beszélik, hogy hosszú szekérsorok szállították el, teljesen megrakodva, a sok süllőt, pontyot és csukát. Azóta a helyzet ismét javulóban van. Egy van azonban, ami a Zeyk kora óta feltétlen megváltozott s ez az, hogy a tóságok közvetlen szomszédságában ma, az uradalmi birtokok felosztásával, sokkal intenzívebb, lármásabb munka folyik, mint hajdan. Meg aztán abban a boldogabb időben a nádat és kákát nem használták fel annyira ipari célokra, mint ma, s én éppen ebben látom madarunk legnagyobb átkát, mert ahogy megtalálták a gyűjteményekben lévő fészekaljat, úgy kapják meg a többit is, s így szaporodása lehetetlenné van téve.

A költésükben többször csalódott párok tovább vonulnak nyugatnak, s ez a magyarázata annak, amit dr. Greschik legújabb összefoglaló cikkéből kiérzek, hogy a Mezőség, mint eddigi költési gócpont kezdi elveszteni jelentőségét a Velenzei-tó előnyére.

Ha valaki azt kérné tőlem, hogy röviden jellemezem az Oxyura mai erdélyi előfordulását, csupán ezeket mondhatnám: ezelőtt egy jó félszázaddal nagyobb számban lakta Erdély központi területeit, nevezetesen a Mezőség tavait, hol az egybehangzó irodalmi adatok szerint egyes helyeken gyakori volt, sőt egyes párok költésre vissza is maradtak. Ma a kultúra rohamos fejlődésével számuk nagyon megcsappant, legfeljebb a tavaszi felvonulás idején lehet itt-ott kisebb társaságokat látni, de hogy tavainknál költ-e ma is, az még egyelőre kétséges. Ezidőszent Erdélyben a ritka jelenségek közé tartozik.

OXYURA LEUCOCEPHALA (SCOP.) IN SIEBENBÜRGEN

Von LADISLAUS v. DOBAY

VERFASSER konnte die Ruderente in Siebenbürgen in einem Zeitraum von 35 Jahren fünfmal beobachten. Am 3. April 1903 und den folgenden Tagen sah er 2 ♂♂ und 1 ♀ auf einer vom Kis-Küküllő-Flusse überschwemmten Wiese bei Mikefalva. Sie sassen dicht nebeneinander am Wasser mit tief untergetauchtem Körper, so wie die Steissfüsse, nur Hals, Kopf und Schwanz ragten aus dem Wasser hervor. Ihr Verhalten war ruhig, nur hin und wieder tauchten sie unter. Das übrige Wassergeflügel interessierte sie nicht, bloss den Stockenten wichen sie aus. Gegen 11 Uhr vormittags schwammen sie langsam ins Pflanzengewirr am Ufer und suchten dort nach Nahrung. Ein vorbeifliegender Milvus migrans wurde nur beäugt, doch bei Annäherung eines Habichts suchten sie tieferes Wasser auf und liessen vor dem Untertauchen »huh-rugru«

Laute hören. Innerhalb der 4^{1/2}-stündigen Beobachtung trieben sie sich auf einer Wasserfläche von nur 60 m² herum. Während eines Besuches der Mezőséger Teiche Ende April 1908 fand Verfasser den See Mezötóhát mit Schilfrohr und Simsen derartig bewachsen, dass er das weitere Forschen nach der Ruderente dort aufgab, ebenso fand er sie nicht am See von Mezőzáh, der übrigens reich an Wasservögeln war. Am benachbarten See von Bozsor beobachtete er ein Pärchen in Gesellschaft von Moorenten. Bevor sich die Ruderente von der Wasserfläche erhob, nahmen sie erst einen 20—25 Schritt langen Anlauf, mit den Füßen nach Art der Blässhühner das Wasser plätschernd. Der Flug geschieht der kurzen Flügel wegen unter heftigem Flügelschlage und erinnert an Podiceps cristatus. Dieses Pärchen wurde vom dortigen Bahnwächter noch bis zum 25. Mai beobachtet, später nur das ♂.

Am 15. Juni 1908 fanden Zigeuner ein Nest zwischen Simsen mit 6 Eiern auf den Teichen von Mezősály, das

Gelege gelangte in die Sammlung des Verfassers. (Masse dieser Eier im ung. Text.) Am 23. September 1910 konnte er auf dem grossen Teiche bei Mezőmadaras 3 junge Ruderenten beobachten, von denen anzunehmen ist, dass sie dort erbrütet wurden. Im August 1912 war alles Suchen auf diesem Teiche nach Ruderenten vergeblich. Am 29. April 1914 bemerkte er auf einer überschwämmten Wiese bei Héderfa im Komitate Kis-Küküllő 5 Ruderenten (3 ♂♂, 2 ♀♀) und am 10. April 1925 2 Stück in Gesellschaft von Moorenten

wieder bei Mikefalva. Letztere verschwanden nach einigen Tagen, da das Wasser abgelaufen war. Verfasser schliesst aus diesen Beobachtungen, dass die Ruderente nach Angaben der Literatur vor mehr als 50 Jahren die Mezőséger Teiche häufiger besucht haben muss. Heute hat sich ihre Zahl in Siebenbürgen mit dem rapiden Fortschritt der Kultur sehr vermindert und man kann bloss während des Frühjarszuges stellenweise kleinere Gesellschaften beobachten. Ihr derzeitiges Brüten dort ist vorläufig fraglich.

OOLOGIA

Írta: RADEZKY DEZSŐ, Székesfehérvár

AZ ARCHEOLOGUSNAK a föld mélyéből verejtékes munkával előszedett tárgyai, vagy a petrografus felderített kőzetsorozata épp oly jelentékeny szerepet játszik a haladás szempontjából, mint a botanikus gyűjteménye, vagy éppen az ornithologus és oologus fáradságos munkaproduktuma. Az említett tudományágak között csupán minőségi különbség van, egyébként súlyuk, jelentőségük úgyszólván azonos. Éppen ezért a tárgykörükben különböző kutatók működését egyforma mértékkel kell mérnünk. Az igazi oologust — aki nem egyszer élete veszélyeztetésével szerzi meg kiálló szirtekről, égbenyúló fáról, vagy süppedékes mocsárból kollektiója értékes darabjait — ugyanaz a megbecsülés illeti, mint a többi gyűjtő szakok művelőit.

Nézzük most már közelebbről: miben áll az oologia; lássuk: hogy fogja fel egy igazi oologus a feladatát.

Az oologia az ornithologia egy specializált része, önállósult ága, mely a madártojás egybegyűjtésével, késő korok számára való megőrzésével, elméleti vizsgálatával és tudományos feldolgozásával foglalkozók studiuma. Amíg külföldön már hatalmas lendülettel halad az oologia a fejlődés útján, addig nálunk aránylag frissebb hajtása a madártudománynak.

Aki oologiával tudományosan foglalkozni kíván, nagy és nehéz feladatok előtt áll; mert ha a szükséges kvalitások akár az oologusból, akár a gyűjteményéből hiányzanak, úgy gyűjteménye a tudomány szempontjából értékelés alá nem eshetik.

Az oologusnak künn a terepen otthon kell lennie. A madarat repüléséről, hangjáról, fészkeről, tojásáról egyaránt meg kell ismernie. Ismernie kell továbbá a madár sajátos életviszonyait, biológiáját. Könyvoologus és ornithologus nem létezik! A könyv csak időleges útbaigazító lehet. Az igazi oologus mindig a védelem és kímélet szempontjainak figyelembevételével, kizárólag a tudomány és nem a piac részére gyűjt.

Az oologus teljes fészekaljokat gyűjt: vagyis minden fajból annyit, amennyit az illető species tojik. Fajonként egy-két fészekaljjal megelégszik, csupán az egyes fajok aberráló tojásaiból kíván kisebb sorozatokat. Olyan tojásokat,